

Avaluació dels comitès d'ètica a Catalunya 2019

**Departament de Salut
Generalitat de Catalunya**

Desembre de 2019

Sumari

Introducció	6
Motius de l'avaluació	8
Mètode emprat en l'avaluació	9
Evolució del nombre de CEAs acreditats a Catalunya	11
Àmbit territorial.....	13
Composició dels CEAs	14
Nombre de membres	14
Composició segons el gènere	14
Temps de permanència en els CEAs.....	15
Formació en bioètica de les persones amb càrrec en el CEA	15
Vocals i l'equip directiu dels CEAs	16
CEAs que disposen d'un vocal extern.....	16
Renovació dels vocals i assistència mitjana a les reunions dels CEAs	17
Activitats dels CEAs durant el 2018	18
Funcionament i indicadors de qualitat dels CEAs	19
Accions per valorar la qualitat de la feina del CEA.....	19
CEAs que elaboren una memòria	19
CEAs que disposen d'un espai web o intranet	20
Nombre d'accessos produïts a l'espai web durant el 2018.....	20
CEAs que tenen establert un procediment de contacte.....	20
Modalitats de reconeixement per participació en el CEA	21
Hores que els professionals tenen reconegudes per dedicar-se al CEA	22
CEAs que compten amb una consultoria de bioètica	22
Funcions de la consultoria de bioètica	22
CEAs que mantenen relacions amb altres CEAs	23
CEAs que han ajudat a la constitució d'un altre comitè.....	23
CEAs que han revisat els procediments de treball des de la seva constitució.....	24

CEAs que estableixen objectius anualment i n'avaluen l'assoliment.....	25
Actuacions dels CEAs adreçades a algun servei específic	25
Com creuen els CEAs que són valorats per la resta de la institució.....	26
Activitat formativa i informativa dels CEAs	27
Sessions periòdiques que organitzen els CEAs	27
Contingut de les sessions	27
Accions formatives adreçades als professionals del centre.....	28
Persones que van assistir a les accions formatives	28
Contribució dels CEAs a la formació dels nous professionals	29
Alguna de les accions d'informació adreçades als ciutadans que han organitzat els CEAs ..	29
CEAs que han elaborat fullets amb informació per a la ciutadania.....	30
Continguts formatius per als professionals de la institució	31
Elaboració de guies i protocols	32
Nombre de protocols, guies o recomanacions efectuats	32
Nombre de protocols/guies fets per altres serveis o unitats i revisats pel CEA.....	32
Nombre de protocols elaborats pel CEA i revisats deu anys després	32
Algunes de les guies o protocols elaborats pels CEAs durant l'any 2018.....	33
Assessorament en la consulta de casos	34
Nombre de consultes rebudes durant l'any 2018	34
Temàtica dels casos que han estat objecte de consulta al CEA	34
Percentatge de consultes en què s'ha seguit la recomanació del CEA	36
Avaluació de donants vius	36
Participació en iniciatives que contribueixen a la humanització de l'atenció	37
Consideracions finals que fan els CEAs a les memòries	38
Annex 1. Comitès d'ètica assistencial acreditats pel Departament de Salut.....	40
Annex 2. CEAs acreditats pel Departament de Salut segons les regions sanitàries	42

Introducció

Des que l'any 1975 el Dr. Francesc Abel va constituir el primer grup embrionari del que seria un comitè d'ètica assistencial (CEA), a Europa, han passat 45 anys. De mica en mica van anar sorgint comitès que es van constituir a l'empara d'una Ordre d'acreditació que data de l'any 1993, i tal com posen en evidència diferents comentaris, massa centrada en una visió hospital-centrista de l'assistència que costa de superar.

Moltes de les persones que han participat en aquest Comitè també han estat darrere de l'impuls d'altres iniciatives que han fet que, actualment, Catalunya disposi d'un ampli ventall d'instàncies de debat ètic en salut. El Comitè de Bioètica de Catalunya, com a òrgan de suport al Govern en matèria de bioètica, diferents instàncies universitàries que han contribuït a consolidar la bioètica en el currículum de les professions sanitàries, una societat acadèmica que aplega a professionals de diferents disciplines, una xarxa de comitès d'ètica de diferents àmbits de recerca. I una xarxa de comitès d'ètica assistencial que, de totes aquestes instàncies, és la que té major impacte en la qualitat assistencial que reben les persones.

Per fer-nos una idea de la importància que té aquesta xarxa de CEAs ens poden servir d'ajuda algunes de les conclusions a què arriba una de les més extenses i recents avaluacions dels espais de deliberació ètica en l'àmbit sanitari, publicada l'any 2018ⁱ. De manera molt resumida ens diu que davant de situacions que plantegen reptes morals, a les quals no sempre és fàcil trobar-los la millor opció possible -aturar el tractament en un pacient en coma, instaurar-ne un en contra de la voluntat del qui el rebrà o trobar la millor manera d'actuar davant d'un pacient agressiu- els comitès faciliten el debat en un ambient segur i obert, generant confiança mútua entre les persones. Potser els que hi intervenen no tenen punts de vista coincidents, però com que estan compromesos a trobar la millor opció davant de situacions complexes concretes, la seva contribució en forma de consell sempre és útil i valorat. L'estudi remarca que això és una diferència important amb les divagacions morals allunyades de la pràctica que, amb certa freqüència, poden produir una mena de frustració.

Des d'aquesta perspectiva els comitès suposen una ajuda per al professional sense fer que minvi la seva responsabilitat i compromís amb el malalt que atén. Amb els seus consells o recomanacions permeten alleugerir la càrrega emocional que suposa enfrontar-se sol a l'angoixa de situacions que poden tenir diferents respostes. La relació amb altres professionals, de diferents disciplines, en aquest marc de confiança ajuda a no sentir-se jutjat. Ben al contrari, per part del Comitè es reconeix la voluntat

de demanar ajuda i s'agraeix l'oportunitat de poder-la oferir. En definitiva, com en la resta de formes de treball en equip la deliberació ètica que es produeix en els CEAs cohesionen els equips i ajuda a comprendre les perspectives d'altres professionals a més de la dels pacients i els seus familiars. A adonar-se d'aspectes que, per a alguns professionals, havien passat inadvertits o que pacients i famílies comprenguin bé quina és la decisió que més li convé i com es pot encarar la situació de la millor manera. Més endavant, si aquest procediment de consulta li resulta útil al professional, no farà falta recordar l'existència del Comitè, haurà estat la pròpia utilitat del consell la que donarà importància de la reflexió i deliberació que es produeix en el CEA.

Però tot això no tindria sentit si no produís canvis en la manera en què es presta l'atenció i la cura dels pacients i les seves famílies i si aquests no ho percebessin d'una manera favorable. Per això cal estendre els canvis, les maneres de fer a tota l'organització. Cal la formació i la informació que va estretament lligada a l'elaboració de guies i recomanacions i implicar de manera real, i no solament formal, els seus òrgans directius.

És cert que massa sovint aquests canvis es perceben com a menors i massa intangibles, però en temps d'innovació contínua i accelerada, solament fa falta adonar-nos com el respecte a la voluntat de les persones, a la seva confidencialitat, al que hem vingut anomenant la seva dignitat, ha millorat en els darrers 25 anys. Els CEAs sempre han estat vinculats i impulsant aquesta cultura que vol complementar la gran qualitat científica i tècnica del nostre sistema.

Motius de l'avaluació

El fet de disposar d'un alt nombre de CEAs acreditats, el més alt de l'Estat espanyol i possiblement de l'entorn europeu, no necessàriament comporta una millora de la pràctica assistencial. No sempre l'obligació d'acomplir amb certes exigències formals com és l'acreditació d'hospitals, que demana la vinculació d'aquest Comitè es tradueixen en un funcionament adequat, que contribueix a millorar la pràctica assistencial.

Per això mitjançant l'avaluació a més de conèixer quina és la situació dels CEAs a Catalunya -on són, a qui donen suport, amb què compten i de què tracten- es pretenen detectar àrees o aspectes per millorar el seu funcionament, amb alguna proposta simple que pugui ser assumida per aquells que potser no troben la manera adequada d'impulsar el seu funcionament. És a dir, compartir informació per aprendre conjuntament i constituir una xarxa de comitès que faci més eficient els seus treballs i el seu impacte.

Però sobretot es tracta de posar de relleu la seva contribució a la qualitat de l'atenció que reben les persones en el sistema públic i privat de Catalunya. Perquè el convenciment profund de molts professionals que treballen en els CEAs fa que sigui possible concebre'ls més enllà del requeriment formal del que parlàvem o com una mena de qüestió d'imatge, sinó que han nascut d'una necessitat sentida i una voluntat d'apropar-se a l'excel·lència en l'atenció sanitària dispensada i malauradament la seva contribució no sempre és reconeguda d'acord amb els esforços esmerçats i els beneficis aportats.

Mètode emprat en l'avaluació

La diversitat dels CEAs que hi ha a Catalunya ha fet difícil consensuar un model que sigui adaptable a cadascun d'ells, així doncs el primer que cal assenyalar és que el mètode actual d'avaluació necessita millorar i caldrà treballar per trobar-ne un que sigui útil. Mentrestant, en aquest document s'intenta donar una visió de quina és la situació a partir de la informació obtinguda mitjançant un qüestionari estructurat, molt semblant al que ja s'havia utilitzat en l'avaluació de l'any 2014. La informació obtinguda ha estat complementada amb aquella que figura en les memòries aportades pels mateixos CEAs.

Taula 1. Avaluacions dels CEAs

Any	Tipus d'avaluació	CEA		
		Acreditat	Avaluat	Participació
2001	Avaluació a partir de les memòries aportades pels CEAs	29	19	65 %
2003	Estudi CEA-CAT observacional transversal	38	24	63 %
2005	Avaluació a partir de les memòries aportades pels CEAs	44	31	70 %
2008	Avaluació a partir de les memòries aportades pels CEAs	48	26	54 %
2010	Avaluació mitjançant un qüestionari obert	56	39	69 %
2014	Avaluació mitjançant un qüestionari estructurat	57	43	75 %
2018	Avaluació mitjançant un qüestionari estructurat i a partir de les memòries aportades pels CEAs	59 *	53	89,8 %

A l'annex 1 es relacionen els CEAs que han participat en l'avaluació

De la relació dels CEAs que constaven com a acreditats en la darrera avaluació, la del 2014, tres han deixat de tenir activitat són els CEA de Primària de Girona, el CEA de Primària Costa de Ponent i el CEA de la Fundació Vidal i Barraquer.

El CEA del Centre Sanitari Delfos i el CEA del Centre Mèdic Quirúrgic de Reus han deixat de tenir activitat temporalment perquè consta la voluntat de tornar-los a posar en funcionament.

En canvi, no consta que hagin deixat de funcionar els CEA dels Serveis Assistencials d'Amposta, el CEA del Grup SAR, el CEA de l'Hospital de Barcelona SCIAS, el CEA de l'Hospital General de Catalunya, el CEA de l'Hospital de l'Esperit Sant de Santa Coloma ni el CEA de l'Hospital de la Santa Creu-Tortosa, malgrat que no han contestat el qüestionari.

També consta que hi ha diferents grups constituïts que operen com a grups promotors de comitès en diferents àmbits, que tampoc han participat en l'avaluació.

Així doncs, actualment, hi ha 61 CEAs acreditats a Catalunya, però només 59 havien de respondre l'enquesta -dos CEAs acreditats entre 2018 i 2019, el de la Fundació Salut Empordà i el de BCN Salut Mental, no van poder participar en l'avaluació-. Finalment han estat 53 els CEAs que hi han participat responnent el qüestionari que se'ls va fer arribar i, per tant, els resultats d'aquesta avaluació representen el 89,8% dels CEAs de Catalunya, 32 dels quals, a més, han enviat la memòria que elaboren i ha permès d'obtenir informació complementària.

Evolució del nombre de CEAs acreditats a Catalunya

Normalment la constitució i acreditació d'un comitè segueix un procediment semblant. Després de constituir-se com a grup promotor passen uns anys fins que en sol·liciten l'acreditació. Aquesta acreditació si bé la demana la persona responsable de la institució, el gerent o director assistencial, l'atorga el Departament de Salut amb el propòsit de donar al comitè un marge d'actuació més independent. Com ja s'ha dit, alguns processos d'acreditació hospitalària i d'altres tipus d'institucions han anat sol·licitant com a requisit de qualitat disposar o estar vinculat a un CEA i això ha contribuït al seu creixement. En la taula següent podem observar el nombre de CEAs que es constitueixen i s'acrediten en cada quadrienni, des d'abans de 1995.

Taula 2. Anys de constitució i acreditació dels CEAs avaluats

Any	Any de constitució	Any d'acreditació
Abans de 1995	9	2
1995-1999	7	8
2000-2004	16	15
2005-2009	14	12
2010-2014	6	10
2015-2019	1	6
Total	53	53

El primer grup promotor d'un comitè d'ètica assistencial es va constituir a l'Hospital Infantil de Sant Joan de Déu, l'any 1976 i es va acreditar l'any 1995, però els primers comitès que van sol·licitar l'acreditació del Departament de Salut, el mateix any 1993, van ser els del Consorci Sanitari del Parc Taulí i el del Parc Sanitari Sant Joan de Déu.

Segons la informació aportada entre la constitució del comitè i l'acreditació transcorren una mica més de tres anys (3,37), encara que 14 comitès diuen que es van acreditar el mateix any que es van constituir com a grup estable.

Àmbit d'actuació dels CEAs

L'Ordre d'acreditació de 1993 concebia els CEAs com a òrgans per donar suport a l'atenció hospitalària. Actualment la majoria encara estan en els hospitals d'aguts malgrat que mica en mica es van estenent per incloure altres àmbits d'actuació. Molts d'aquests hospitals formen part de corporacions que presenten serveis integrals:

hospitalització d'aguts, atenció primària, sociosanitària, salut mental i, fins i tot, residencial. Això ha fet necessari que a l'hora de renovar aquesta acreditació o sol·licitar-ne una de nova, s'hagués d'interpretar la norma d'una manera flexible per adaptar-la a la realitat assistencial existent.

Així doncs, els comitès donen suport a tots els professionals que treballen en els diferents dispositius assistencials i, fins i tot, de vegades l'assessorament va més enllà de la mateixa institució i arriba a altres centres geogràficament propers. Alguns exemples els trobem en el CEA de l'Hospital de Bellvitge que dona suport a l'Hospital de Viladecans, a l'Institut Català d'Oncologia o a Hestia, el CEA del Consorci Sanitari Integral que, a banda d'assessorar els hospitals del Consorci, ho fa a la Clínica Molins, i a la Clínica Guadalupe, mentre que el CEA dels Serveis de Salut Integrats Baix Empordà que és de referència a l'Hospital de Palamós, Palamós Gent Gran, i a les ABS la Bisbal, Palamós i Torroella.

Dos de cada tres comitès d'ètica que han respost el formulari donen suport a hospitals d'aguts o a corporacions que donen totes les prestacions del ventall assistencial: hospitalització d'aguts, atenció primària, sociosanitaris, salut mental o fins i tot residencial. Continua augmentant el nombre dels CEAs que treballen específicament en l'àmbit sociosanitari, de la salut mental o residencial, mentre que dos donen suport exclusiu a l'atenció primària. Dins de la complexitat de l'assistència sanitària i la especialització, es comencen a veure CEAs específics en centres de reproducció assistida, oftalmologia, odontologia i neurorehabilitació, per abordar situacions concretes del seu àmbit d'actuació. Quatre dels CEAs acreditats que han participat en l'avaluació treballen específicament en entitats de l'àmbit privat no concertat.

Taula 3. Àmbits assistencials als quals donen cobertura els CEAs avaluats

Àmbit	Nombre de CEAs
Hospitalització d'aguts	22
Hospitalització d'aguts, AP, sociosanitari, salut mental, residencial	13
Atenció primària	2
Salut mental (sociosanitari i geriatria)	7
Sociosanitari (atenció primària residencial)	3
Hospitalització d'aguts infantil	1
Oftalmologia	1
Residencial	1
Neurorehabilitació	1
Reproducció assistida	1
Odontologia	1
Total	53

Àmbit territorial

Pel que fa a la distribució geogràfica, la xarxa dels CEAs, que han participat en l'avaluació, s'estén per tot el territori, encara que hi ha una gran concentració de CEAs a Barcelona ciutat i província en comparació amb la resta del territori. A l'àrea metropolitana de Barcelona n'hi ha 25, 16 més es distribueixen per la resta de la província de Barcelona, 7 a la de Tarragona, 4 a Girona i 1 a Lleida.

Taula 4. Distribució per localitat dels CEAs avaluats

Població	Nombre de CEAs
Barcelona	16
Badalona	3
L'Hospitalet de Llobregat	2
Terrassa	2
Martorell	2
Sant Boi de Llobregat	2
Reus	2
Tarragona	2
Amposta	1
Palamós	1
Berga	1
Caldes de Montbui	1
El Masnou	1
Girona	1
Igualada	1
Lleida	1
Manresa	1
Esplugues de Llobregat	1
Mataró	1
Mollet del Vallès	1
Olot	1
Sabadell	1
Salt	1
Sant Cugat del Vallès	1
Sant Pere de Ribes	1
Tortosa	1
Vic	1
Vilafranca del Penedès	1
Granollers	1
Móra d'Ebre	1
Total	53

Composició dels CEAs

Nombre de membres

Taula 5. Nombre de membres dels CEAs

Nombre de vocals	Nombre de CEAs
Menys de 5	1
Entre 5 i 10	4
Entre 11 i 15	19
Entre 16 i 20	14
Entre 21 i 25	12
Més de 25	3
Total	53

Un total de 850 professionals formen part dels 53 CEAs avaluats. Els CEAs estan formats per una mitjana de 16 vocals amb un mínim de 4 i un màxim de 26.

Composició segons el gènere

El disseny en el formulari utilitzat en aquesta avaluació només ha permès d'obtenir informació respecte de les variables de gènere, edat, professió, temps de permanència, formació de les persones amb responsabilitat en la gestió i direcció del CEA (taules 6, 7, 8, 9 i 10)

Taula 6. Composició del CEA segons el gènere

	Presidència	Vicepresidència	Secretaria	Total
Dona	35	18	33	487
Home	16	13	18	262
No informat	2	22	2	101
Total	53	53	53	850

(*) Hi ha alguns CEAs que no disposen del càrrec de Vicepresidència

Taula 7. Edat de la persona titular de la Presidència, Vicepresidència i Secretaria

Edat	Presidència	Vicepresidència	Secretaria
30-40	4	2	8
41-50	11	8	21
51-60	26	15	17
61-70	11	8	6
>70	1		
Sense dades		20	1
Total	53	53	53

Taula 8 Perfil professional de la persona titular de la Presidència, Vicepresidència i Secretaria

Perfil professional	Presidència	Vicepresidència	Secretaria
Medicina	38	19	10
Infermeria	8	8	14
Treball social	4	1	6
Dret	0	1	2
Biologia			2
Filosofia			2
Altres	2	1	16
No informat	1	22	1
Total	53	53	53

Temps de permanència en els CEAs

Taula 9. Composició dels CEA segons anys de permanència de les persones amb responsabilitat en el funcionament del CEA

Anys de permanència	Presidència	Vicepresidència	Secretaria
Menys de 2 anys	2	3	2
Entre 2 i 5 anys	4	3	3
Més de 5 anys	46	14	41
Sense informació	1	33	7
Total	53	53	53

Formació en bioètica de les persones amb càrrec en el CEA

Taula 10. Formació en bioètica de les persones amb responsabilitat en el funcionament del CEA

	Presidència	Vicepresidència	Secretaria
Elemental	21	24	34
Mestratge	28	11	14
Sense informació	4	18	5
Total	53	53	53

Vocals i l'equip directiu dels CEAs

Sempre s'ha plantejat la disjuntiva de com les persones que pertanyen a la Direcció amb la seva presència condicionen o fins i tot coarten les deliberacions, o bé són útils per transmetre i fer possible que les recomanacions vinculin veritablement la institució. Segurament entre les 76 persones d'equips directius que formen part dels comitès, s'hi troben dels dos perfils i també hi ha els que en formen part, però no assisteixen a les reunions.

Dels 53 CEAs que han respost el qüestionari només 5 diuen que no tenen cap membre de la Direcció en el seu comitè, 26 CEAs compten amb un sol membre de l'equip directiu i 22 amb 2 o més.

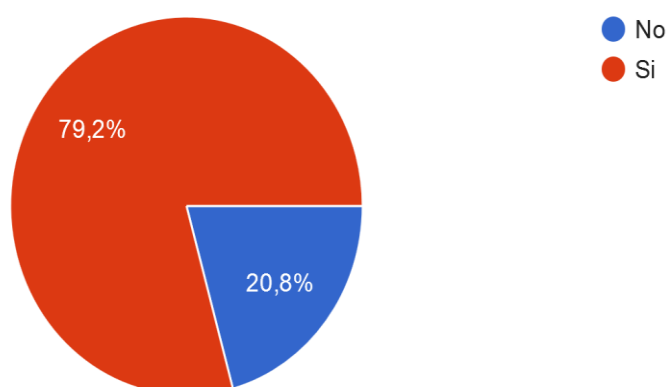
Taula 11. Persones amb responsabilitat directiva en la institució que alhora formen part del CEA

Nombre de persones de la Direcció	Nombre dels CEAs
Sense representació	5
Un	26
Dos	13
Tres	7
Quatre o més	2
Total	53

CEAs que disposen d'un vocal extern

Gràfic 1. CEAs que disposen d'un vocal extern

53 respostes

La figura del vocal extern és important per poder representar les inquietuds de les persones no vinculades a l'institució i per tant aporten un punt de vista enriquidor i a vegades més proper a la ciutadania. Ajuden als CEAs a adequar el vocabulari i adaptar-se millor a les necessitats de la societat. Només 11 CEAs declaren no tenir cap vocal extern. Entre els 42 comitès que diuen disposar d'una persona llegal o aliena a l'estructura sanitària s'hi troben 11 professors d'ètica i filosofia, 13 juristes i els 18 restants es distribueixen entre educadors i treballadors socials, antropòlegs, mestres, biòlegs, perits agrònoms, administratius i voluntaris d'associacions, de pacients. Ben segur que una millor vinculació del CEA amb l'entorn social de la institució facilitaria trobar aquesta vocalia llegal.

Renovació dels vocals i assistència mitjana a les reunions dels CEAs

Segons l'Ordre de 14 de desembre de 1993, la persona titular de la Presidència i la resta de membres del comitè són nomenats pel Departament de Salut a proposta de la Direcció del centre i hauria de ser renovada cada quatre anys. Malgrat això, són pocs els comitès que comuniquen les modificacions en la seva composició al Departament de Salut. De la informació obtinguda a través de 13 memòries, consta que durant el 2018 es van produir 23 altes i 28 baixes. D'altra banda, solament en 6 memòries consta el nivell d'assistència a les reunions per part dels seus membres que va oscil·lar entre el 76 i 81 %.

Malgrat aquesta imprecisió en el nombre d'altes i baixes, a les memòries sí que s'esmenta bastant sovint el recanvi constant de membres com una de les causes que dificulten les tasques desenvolupades pels CEAs. Aquest recanvi no es produeix tant en els càrrecs, que com s'ha dit formen part dels comitès durant un mínim de 5-10 anys. Sigui com sigui són causes d'aquest recanvi les jubilacions dels membres i la manca de reconeixement de l'esforç dels professionals que fa que alguns membres s'acabin donant de baixa. Afortunadament, sempre hi ha gent entusiasta que vol continuar i altres que sol·liciten incorporar-s'hi de nou.

Activitats dels CEAs durant el 2018

Taula 12. Nombre de reunions dels CEAs

Nombre de reunions	Nombre de CEAs
1	2
2	2
3	2
4	4
5	6
6	2
7	3
8	4
9	3
10	7
11	6
12	3
14	4
15	2
16	1
19	1
24	1
Total	53

El nombre de reunions que van fer els CEAs durant l'any 2018 és molt variable. Hi ha dos comitès que només van desenvolupar una reunió i un que en va fer 24. La mitjana és de 8,8.

A més de les reunions previstes, 10 comitès declaren haver-ne fet una d'extraordinària, 4 en van fer dues i 19 que diuen haver-ne dut a terme, no n'especifiquen quantes. Els 20 comitès restants no van fer cap reunió no prevista en el seu calendari.

La majoria de CEAs té una reunió mensual, exceptuant els mesos d'estiu (juliol i agost) i al desembre. Malgrat aquesta continuïtat, són necessàries reunions extraordinàries per tractar altres temes, fonamentalment la resolució de casos clínics plantejats per la resta de professionals dels centres. El 61% han fet reunions extraordinàries. Aquestes reunions normalment no són formals i no queden registrades amb acta, per tant és més difícil de quantificar els continguts i l'esforç que suposen.

També s'ha de tenir en compte que 23 CEAs (47%) tenen un consultor que fa la labor d'assessorament al centre, i molt sovint resolt els dubtes ètics sense necessitat de convocar a tots els membres del comitè.

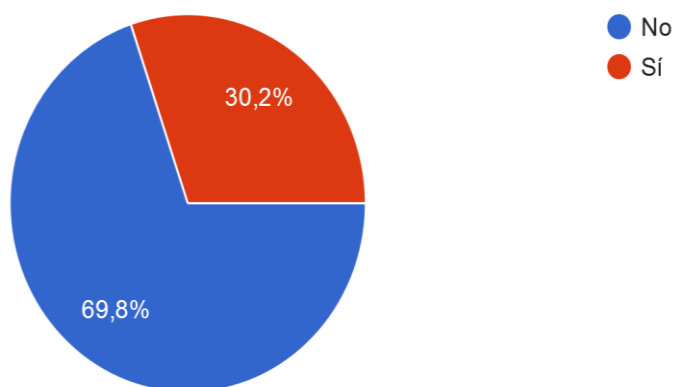
Funcionament i indicadors de qualitat dels CEAs

Accions per valorar la qualitat de la feina del CEA

El fet de valorar la activitat del propi CEA indica un grau de maduració com a comitè amb la capacitat de plantejar-se la pròpia feina i objectius a assolir. Per tal d'aproximar-se a la contribució que tenen els CEAs a la qualitat que es presta a la seva institució l'any 2013 es van consensuar un conjunt d'indicadors. El primer fa referència a l'autoavaluació que el CEA efectua sobre la seva tasca. Hi ha 16 CEAs que han preparat alguna enquesta o grup de discussió per valorar la seva activitat, i d'aquests diuen que van fer dues enquestes per avaluar el seu funcionament. Tenint en compte la gran variabilitat de CEAs que hi ha al territori, i que no tots porten el mateix temps pot justificar el fet que només un 30% avaluïn la seva activitat.

Gràfic 2. CEAs que han preparat alguna enquesta o grup de discussió per valorar la seva activitat durant l'any 2018

53 respostes

CEAs que elaboren una memòria

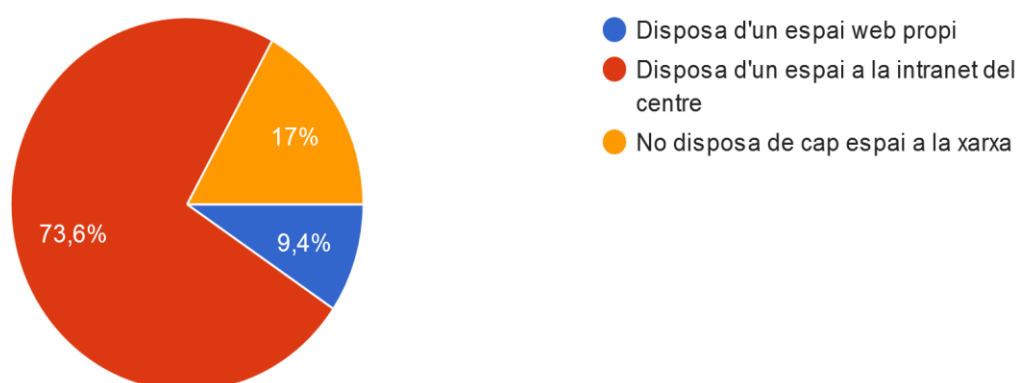
L'elaboració d'una memòria de l'activitat que ha tingut el comitè és, sens dubte, un indicador de la qualitat d'aquest. Dels 53 CEAs avaluats, 41 diuen que la redacten, però solament els 32 que es relacionen a l'annex l'han aportada. La variabilitat de la informació que consta en aquestes memòries reflecteix la necessitat de consensuar un model que permeti avaluar i compartir la informació que disposa cada CEA en un format comú.

CEAs que disposen d'un espai web o intranet

Només 5 comitès declaren disposar d'una pàgina web pròpia que els permeti d'informar els ciutadans i professionals, alhora que els facilita posar-s'hi en contacte, però només la del Comitè d'Ètica d'Atenció Primària de l'ICS aporta informació abundant i rellevant. La majoria de comitès diuen que disposen d'una pàgina a la intranet del centre i 9 diuen que no disposen de cap espai per donar-se a conèixer.

Gràfic 3. CEAs que disposen d'un espai web

53 respostes

Nombre d'accessos produïts a l'espai web durant el 2018

Aquesta és una informació que solament disposen 14 comitès i el nombre d'accessos és molt desigual des dels 4 que declara un comitè als 15.000 que diu haver tingut el Comitè d'Ètica Assistencial d'Atenció Primària de l'ICS.

CEAs que tenen establert un procediment de contacte

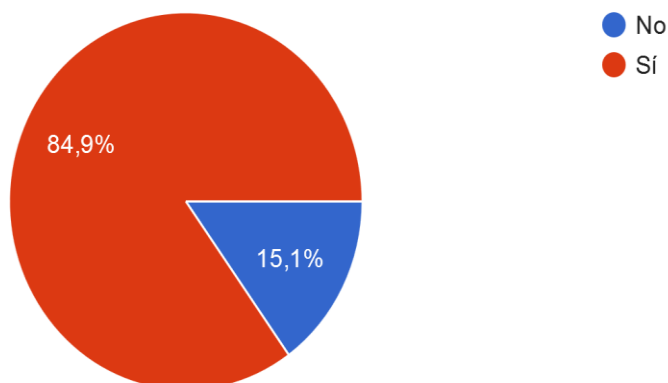
La majoria de CEAs tenen establert un procediment perquè professionals i ciutadans puguin contactar-hi. El més habitual és que els professionals que volen consultar-ho, ho facin a través del telèfon o mitjançant el correu electrònic adreçat als vocals del CEA, o bé a l'adreça que té el comitè (bústia de bioètica). Molts assenyalen que el procediment de contacte està explicat a la intranet del centre on s'especifica com han de contactar tant els professionals com els ciutadans.

Alguns CEAs assenyalen que la unitat d'atenció a l'usuari fa de mitjancer. Es fa emplenar un formulari, accessible a la intranet, que ha elaborat el mateix comitè. En alguns casos, el circuit i el protocol l'aprova la comissió de qualitat i la junta directiva i, en d'altres, es fan sessions informatives periòdiques als diferents recursos. Quan es

fa una consulta, se'ls facilita el procediment per aportar la documentació. A la petició, cal annexar una breu fitxa resum del cas amb els dubtes ètics que es plantegen.

Gràfic 4. CEAs que declaren tenir un procediment protocol·litzat per facilitar el contacte

53 respostes

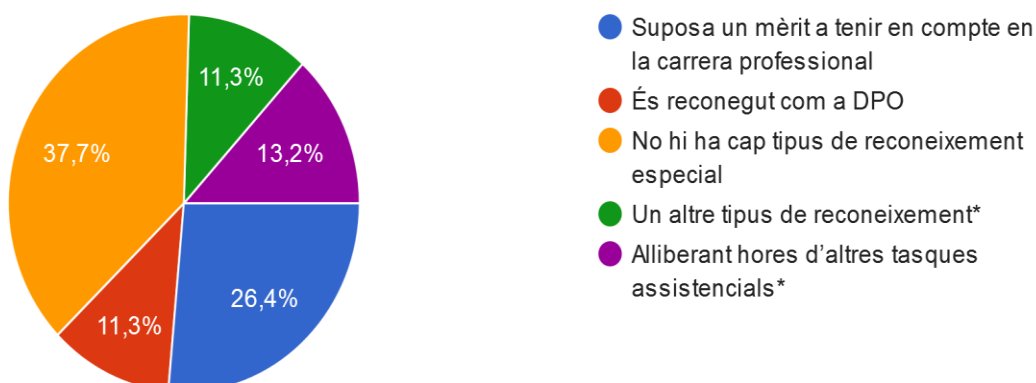

Modalitats de reconeixement per participació en el CEA

Si assumim que els comitès d'ètica assistencial tenen una important contribució en la qualitat de la millora assistencial, la participació dels professionals en el seu funcionament, que sovint esmerça molt de temps i esforç, hauria d'ésser reconeguda d'alguna manera, però un 37,7 % dels CEAs diuen que encara no hi ha cap tipus de reconeixement.

Gràfic 5. Modalitats de reconeixement per participar en el CEA

53 respostes

Hores que els professionals tenen reconegudes per dedicar-se al CEA

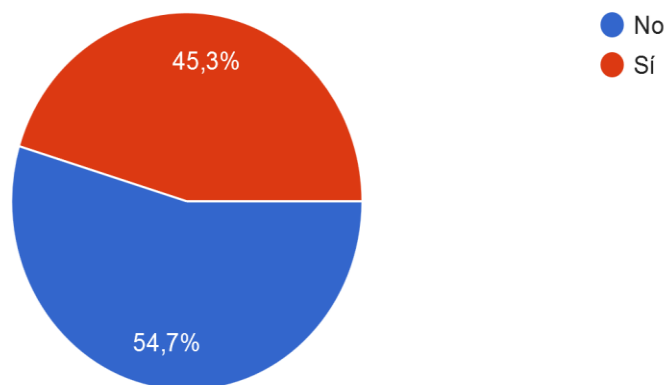
Solament 17 CEAs aporten informació sobre com es reconeix el temps dedicat al CEA i la majoria ho fan de manera poc precisa. Depenent de la persona i de la seva dedicació, sempre que sigui necessari, les hores necessàries per a les reunions, etc. De manera més concreta, tres CEAs diuen tenir un membre alliberat (28 hores mensuals, 15 i 20 hores anuals, respectivament; en els altres dos, la persona titular de la Presidència té alliberades 2 hores diàries, i finalment en un altre, la persona titular de la Presidència té 5 hores per setmana, i la Vicepresidència, 5 al mes).

CEAs que compten amb una consultoria de bioètica

Encara que hi ha un cert consens en què l'ajuda que representen els CEAs amb la seva mirada multidisciplinària no hauria de ser substituïda per la dels consultors en bioètica, la realitat és que 24 comitès diuen que una persona exerceix aquesta funció de consultoria, per millorar-ne l'eficàcia.

Gràfic 6. CEAs que compten amb una consultoria de bioètica

53 respostes

Funcions de la consultoria de bioètica

23 comitès expliciten les funcions d'aquesta consultoria que, en ocasions, és extern, però en altres forma part del mateix CEA. Entre les funcions que s'atribueixen a aquesta consultoria hi ha les d'atendre de manera immediata les consultes, formar, acompanyar, assessorar el conjunt de la institució i participar com un membre més de la dinàmica del CEA, assessorant com a expert en bioètica en els casos més

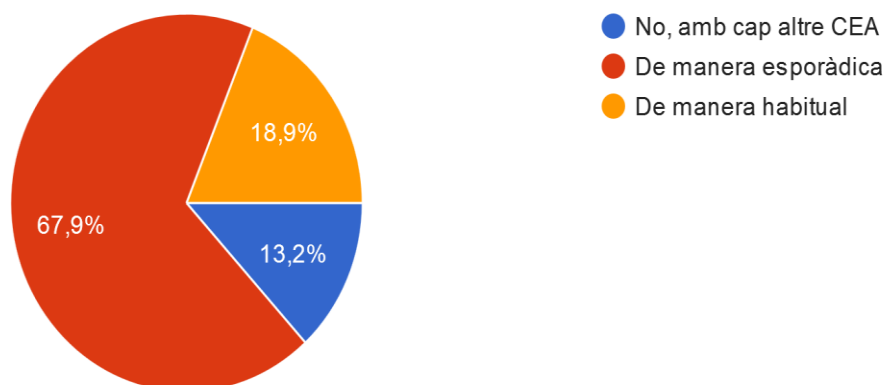
complexos. També es diu que la seva disponibilitat permet donar suport als equips i professionals per valorar casos urgents. Finalment, n'hi ha que els tenen per l'assessorament teòric i legal i per facilitar la participació en totes les deliberacions.

CEAs que mantenen relacions amb altres CEAs

Hi ha 7 comitès que diuen no mantenir cap tipus de relació amb altres comitès. La majoria hi manté contactes esporàdics i uns altres 10 diuen que mantenen relacions de manera habitual. Dels 38 comitès que detallen amb qui tenen contacte, cal destacar els CEAs de les institucions sanitàries vinculades a ordres religioses, o els que tenen una proximitat territorial com les del Vallès, Caldes, Granollers, Sant Celoni i Mollet, o les de la Regió Sanitària de Girona (Campdevàrol, Palamós, Santa Caterina, Blanes i Figueres) o el CEA de l'Hospital Universitari Sant Joan de Reus i el CEA de l'Hospital d'Amposta i el CEA de Santa Creu de Tortosa. Moltes d'aquestes relacions es mantenen per la relació professional o d'amistat dels vocals.

Gràfic 7. CEAs que mantenen relacions amb altres CEAs

53 respostes

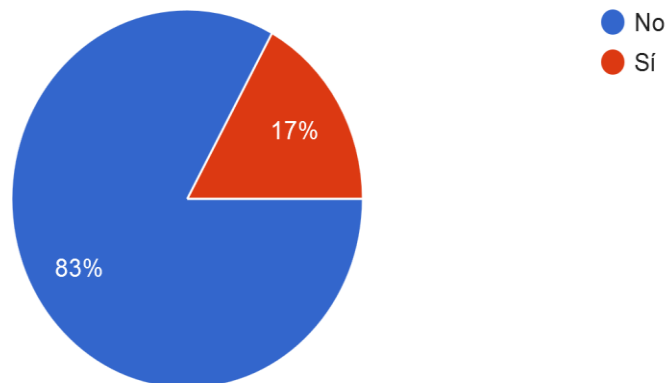
CEAs que han ajudat a la constitució d'un altre comitè

Els CEAs que han ajudat a la constitució d'un altre CEA tenen una relació de proximitat geogràfica. Alguns exemples són els del CEA de l'Hospital Josep Trueta de Girona que va ajudar a la creació del CEA de la Fundació Salut Empordà de Figueres, el del

CEA de la Regió Sanitària de Lleida que ho està fent amb el de Tremp i la Seu d'Urgell, o el de Granollers que ho fa amb el de l'Hospital de Sant Celoni. Hi ha altres contribucions que són fruit de les relacions d'amistat entre els vocals del CEA consolidat i el que s'ha de constituir.

Gràfic 8. CEAs que han ajudat a la constitució d'un altre comitè

53 respostes

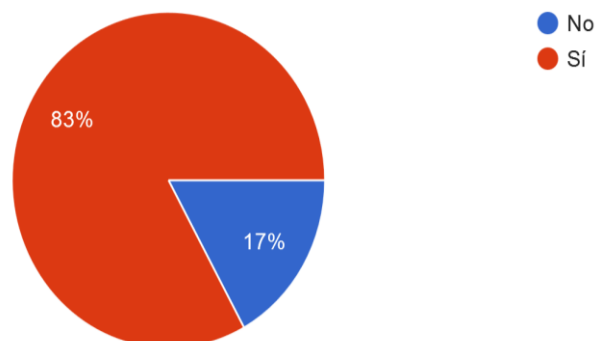

CEAs que han revisat els procediments de treball des de la seva constitució

La majoria de comitès han revisat els seus procediments de treball des del moment de la seva constitució, i també una majoria declaren que es marquen uns objectius i avaluen el seu assoliment.

Gràfic 9. CEAs que han revisat els procediments de treball des de la seva constitució

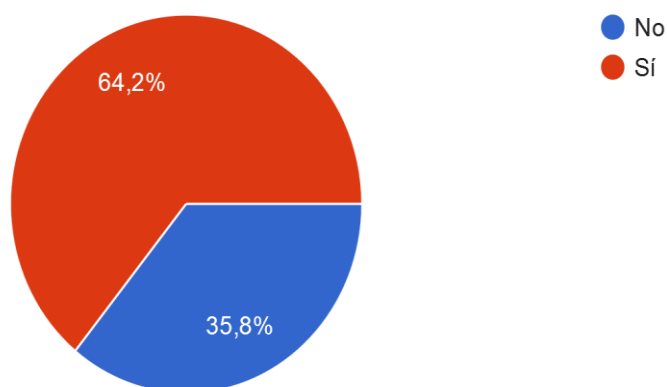
53 respostes

CEAs que estableixen objectius anualment i n'avaluen l'assoliment

Gràfic 10. CEAs que estableixen objectius anualment i n'avaluen l'assoliment

53 respostes

Actuacions dels CEAs adreçades a algun servei específic

Als 27 comitès que han respost afirmativament al fet de organitzar actuacions específiques adreçades a un servei determinat, en general els costa de concretar en què consisteixen aquestes actuacions. De totes maneres, sí que queda clar que el gruix d'aquestes sessions conjuntes amb els serveis es du a terme a propòsit dels casos consultats i per presentar les recomanacions que se'n poden derivar.

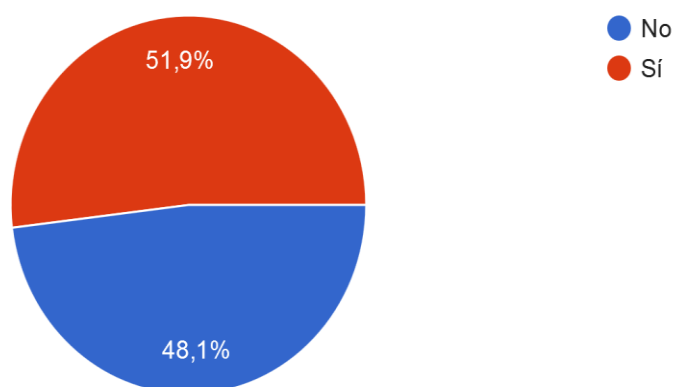
Amb caràcter periòdic, es fan sessions amb dispositius assistencials específics: atenció primària, sociosanitaris, residències geriàtriques.

Els serveis que més es relacionen com a destinataris d'accions específiques són anestèsia, reanimació, i en menor mesura, Servei de Pal·liatiu, Nefrologia, Pediatria, Cirurgia, Ginecologia, Geriatria, documentació i arxiu, endoscòpies, UCIP, Neonatologia i urgències. Es detalla que hi ha accions específiques per als residents i professionals d'infermeria de manera especial per a supervidores i també per als professionals dels serveis d'atenció al ciutadà.

Alguns dels temes que s'han abordat en aquestes sessions han estat l'aplicació de la Carta de drets i deures, les indicacions quirúrgiques en gent gran amb fractura de maluc, l'abordatge de la persona menor, la disfòria de gènere, el rebuig a les transfusions de sang, les contencions, el PDA i les voluntats anticipades i també s'han fet sessions conjuntes per valorar projectes d'investigació qualitativa.

Gràfic 11. CEAs que han fet actuacions adreçades a algun servei específic

52 respostes

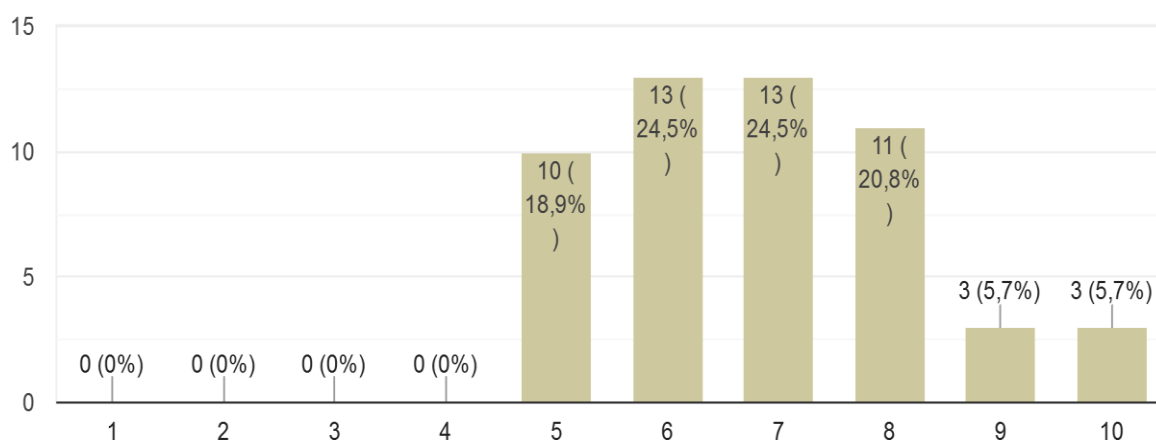

Com creuen els CEAs que són valorats per la resta de la institució

En demanar com creuen que és valorada la feina que fa el CEA per la resta de professionals de la institució a la qual donen suport, la nota mitjana és de 6,8.

Gràfic 12. Puntuació de com creuen els CEAs que són valorats per la resta de la institució

53 respostes

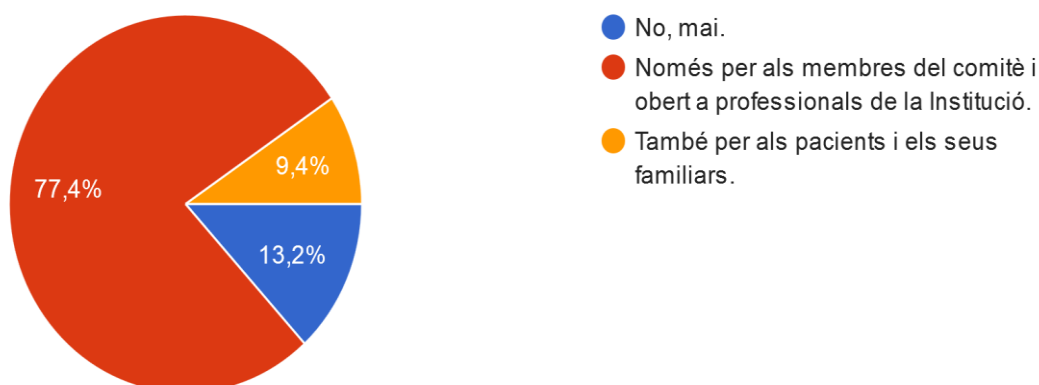
Activitat formativa i informativa dels CEAs

Sessions periòdiques que organitzen els CEAs

Únicament 7 CEAs no van preparar cap tipus de sessió durant l'any 2018. Les sessions desenvolupades per la resta de comitès anaven adreçades fonamentalment als professionals de la institució, encara que hi ha 5 CEAs que també les van obrir a la ciutadania. Aquesta funció divulgativa entre la ciutadania és una activitat que per la naturalesa i objectius de la bioètica és important, però que sembla difícil de consolidar.

Gràfic 13. Sessions periòdiques que organitzen els CEAs

53 respostes

Contingut de les sessions

La temàtica sobre la qual versen aquestes sessions informatives és diversa i, a grans trets, les podríem resumir d'aquesta manera:

Taula 13. Temàtica d'alguna de les sessions externes i internes que han organitzat els CEAs

Temàtica d'alguna de les sessions que han organitzat els CEAs (externes i internes)
Presentació d'algun cas pràctic que ajudi a la formació en bioètica. Anàlisi de casos ètics en infermeria
Explicació de tots els protocols i recomanacions que fa el comitè
Confidencialitat i comunicació. Confidencialitat i xarxes socials. Confidencialitat, suport informàtic del programa eCAP per qüestions bioètiques
Fi de vida, mort digna. Limitació de tractaments de suport vital, nutrició artificial i hidratació al final de la vida. Aproximació a la dimensió espiritual en la pràctica clínica del final de la vida. Aferrissament terapèutic de la mort dintre de l'hospital. Ansietat dels professionals sanitaris davant la situació de final de vida
Autonomia i presa de decisions, DVA, PDA. Consentiment informat. Capacitat de decisió de les persones amb problemes de salut mental. Competència mental. Mesures restrictives,

Temàtica d'alguna de les sessions que han organitzat els CEAs (externes i internes)
etc. Rebuig del tractament. Rebuig a la transfusió sanguínia. Temes relacionats amb la persona menor
Ètica en psicoteràpia. La soledat
Reflexió des de l'ètica de l'atenció en els serveis d'urgències hospitalaris
Necessitats i expectatives de salut en la societat de la informació
Relacions interprofessionals, treball en equip i atenció centrada en el pacient. conflicte d'interessos en els professionals de la salut
Aplicació pràctica de la Carta de drets i deures. L'ús del vel
Mirada ètica de la transsexualitat medicalitzada
Reproducció assistida i trasplantament renal
Responsabilitat de restes biològiques

Accions formatives adreçades als professionals del centre

Es van organitzar un total de 174 accions formatives (sessions, cursos, seminaris) adreçades als professionals del centre, durant l'any 2018.

Taula 14. Nombre d'accions formatives que han organitzat els membres del CEA per a professionals del centre

Nombre de sessions	Nombre de CEAs
Cap	11
1	12
2	8
3	7
4	3
Més de 4	12
Total	53

Taula 15. Nombre de membres del CEA que han participat en les accions formatives que han organitzat els del CEA

Nombre de vocals	
Cap	11
<5	13
Entre 5 i 10	10
>10	9
Tots els vocals del CEA	6
Total de CEAS	53

Persones que van assistir a les accions formatives

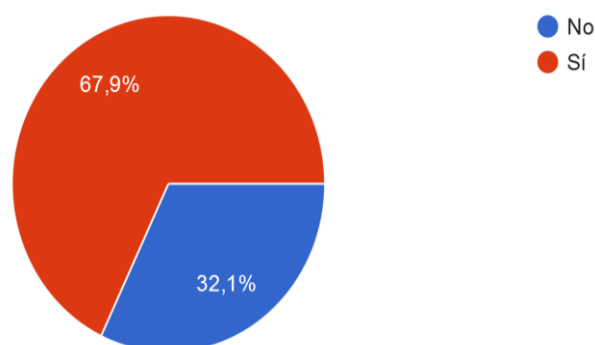
El format de les accions que els CEAs consideren formatives és divers des de cursos i seminaris a jornades anuals. En total, les activitats que van organitzar els 42 CEAs van convocar 4.152 persones, és a dir, una mitjana de 98 persones per activitat. Cal tenir present que d'algun seminari o curs es va preparar més d'una edició i estan comptabilitzats conjuntament.

Contribució dels CEAs a la formació dels nous professionals

Una gran part dels CEAs, 36, declaren participar en la formació dels nous professionals que entren a la institució.

Gràfic 14. CEAs que imparteixen formació dels nous professionals que ingressen a la institució

53 respostes

Alguna de les accions d'informació adreçades als ciutadans que han organitzat els CEAs

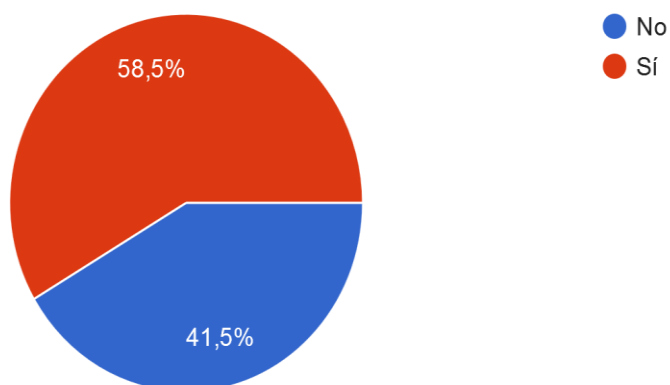
L'activitat adreçada a la ciutadania, que els CEAs continuen fent de manera més habitual, és la de divulgar el document de voluntats anticipades. Tretze comitès diuen que van preparar xerrades en aquest sentit. Algunes d'aquestes xerrades també inclouen aspectes sobre l'envelliment saludable i l'atenció al final de la vida. Quatre comitès diuen que les jornades anuals d'ètica que organitzen estan obertes a professionals i a la ciutadania, i un comitè ressenya que anualment organitza una jornada de cinema ètic. La resta no aporten informació en aquest apartat.

CEAs que han elaborat fullets amb informació per a la ciutadania

Més de la meitat dels comitès diuen haver elaborat material informatiu adreçat a la ciutadania. Els tres fullets que elaboren més habitualment són els que tracten del consentiment informat, les voluntats anticipades o els drets i deures dels ciutadans. En menor mesura, se'n fan d'altres que tracten de la confidencialitat, de l'accés a la història clínica, de la planificació anticipada de decisions i de l'existència del CEA i el circuit per formular consultes.

Gràfic 15. CEAs que han elaborat fullets amb informació per a la ciutadania

53 respostes

Continguts formatius per als professionals de la institució

Taula 16. Alguns continguts de les accions formatives adreçades als professionals de la institució o en les quals han participat vocals dels CEAs

Algunes activitats	
Formació de bioètica	Curs d'actualització en ètica hospitalària. Qüestions ètiques en la pràctica assistencial. Curs bàsic troncal de bioètica per a professionals. Curs de dilemes ètics en infermeria. Curs d'ètica i diversitat. Curs d'ètica 2.0 (curs de formació en línia per a tots els professionals de la institució amb sis mòduls i una durada de 12 h. Accions formatives per a professionals d'infermeria. Curs semipresencial d'introducció a la bioètica, treballat amb la plataforma Moodle. Curs de qüestions ètiques en la pràctica assistencial...
Formació de bioètica per a residents	Curs d'introducció a la bioètica per a metges especialistes en formació. Comunicació clínica per al MIR. Curs bianual d'introducció a la bioètica obligatori per als residents de Medicina i Infermeria. Dilemes ètics: aplicació a la pràctica assistencial. Cursos de 8 hores per a R2. Curs bàsic troncal de bioètica per residents. Curs d'introducció a la bioètica per a residents de primer any. Presentació del CEA en l'acollida de nous residents. Taller de deu hores adreçat a residents R3 i R4. Curs d'introducció bàsica en bioètica a R2. Curs sobre persones menors madures...
Sessió general hospitalària	Maneig del pacient no competent però no incapacitat. Sobre els drets i deures . Estratègica sobre les decisions assistencials i l'ètica. Difusió del protocol d'adequació de l'esforç terapèutic...
Altres sessions	Sessions a serveis, sessions d'àmbit territorial, sessions a clíniques pediàtriques, sessions a clíniques generals anuals específiques de bioètica Sessió directiva amb caps de servei. Sessions interdepartamentals...
Sessions monogràfiques	Relacions interprofessionals i treball en equip. Atenció centrada en la persona. Fase terminal del malalt no oncològic. Ètica i comunicació. Ètica i vacunes. Aspectes psicològics i de comunicació en pacients oncològics en fase de malaltia avançada. Confidencialitat...
Sessió de divulgació	El document de voluntats anticipades als centres de primària. Planificació de decisions anticipades i DVA...

Elaboració de guies i protocols

Nombre de protocols, guies o recomanacions efectuats

Taula 17. Nombre de protocols, guies o recomanacions que ha efectuat el CEA durant l'any 2018

Cap	15
1	18
2	11
3	1
4	1
5	1
8	1
Altres *	5
Total	53

*5 CEAs fan distinció entre els protocols, les recomanacions i les guies. Així hi ha tres CEAs que han fet 3, 2 i 1 recomanació, respectivament. Un que ha fet 1 protocol, 1 guia, 5 recomanacions. I un altre més que especifica que ha elaborat un llibre de casos.

Nombre de protocols/guies fets per altres serveis o unitats i revisats pel CEA

26 comitès diuen que no han revisat cap protocol fet pels serveis o unitats de la institució, 8 n'han revisat 1, 10 n'han revisat 2, 6 CEAs n'han valorat 3 i 1 n'ha revisat 10. Hi ha un CEA que diu que revisa tots els protocols que es fan a la institució i finalment hi ha un altre CEA que, si bé encara no ho fa, té el propòsit de fer el mateix.

Nombre de protocols elaborats pel CEA i revisats deu anys després

Taula 18. Nombre de protocols elaborats pel CEA i revisats deu anys després

Nre. de protocols revisats	Nre. de CEAs
Cap	22
1	6
2	4
3	2
4	2
5	5
Més de 5 i menys de 10	7
10 o més	5

Algunes de les guies o protocols elaborats pels CEAs durant l'any 2018

Taula 19. Algunes de les guies o protocols elaborats pels CEAs durant l'any 2018

Algunes de les guies o protocols elaborats pels CEAs durant l'any 2018
Protocol de limitació de suport vital avançat a la UCI
Protocol d'abordatge ètic en els centres residencials
Guia d'actuació en cas de defunció
Protocol d'accessibilitat
Protocol de contenció
Protocol de contenció física al Servei d'Urgències
Recomanacions sobre l'abordatge de conductes disruptives per a la convivència en pacients ingressats per patologia dual
Recomanacions de negativa a transfusió d'hemoderivats
Procediments per a la utilització dels consentiments informats
Document sobre confidencialitat
Procediment per a la revisió d'informes de casos que es vulguin publicar
Protocol d'actuació davant una agitació psicomotriu
Informació clínica en casos de manca de competència
Actualització de la guia <i>Intimitat i confidencialitat</i>
Adequació de l'atenció
Actualització de la guia <i>Consentiment informat</i>
Fuites de pacients intoxicats a les UCIs
Teràpies complementàries
Atenció al pacient en estat vegetatiu
Decisions compartides
Revisió del protocol d'informació al pacient dels estudis de recerca
Revisió del full de consentiment d'acceptació de la participació en l'estudi de recerca
Elaboració del codi ètic
Confidencialitat en els equips d'atenció primària
Recomanacions davant de la persona menor madura
Guia d'actuació per determinar la capacitat i la competència dels pacients per prendre lliurement decisions
Recomanacions d'actuacions en malaltia terminal no oncològica
Capacitat dels pacients per prendre decisions
Confidencialitat
Adequació de l'esforç terapèutic

Assessorament en la consulta de casos

Nombre de consultes rebudes durant l'any 2018

Taula 20. Nombre de consultes rebudes durant l'any 2018

Nombre de casos	CEAs
Cap	4
1	6
2	8
3	8
4	5
5	6
Més de 5 i menys de 10	10
10 o més	6

Durant l'any 2018, 4 CEAs no han rebut cap consulta, els 49 restants n'han rebut 240 en conjunt, el nombre màxim ha estat de 19.

Temàtica dels casos que han estat objecte de consulta al CEA

Taula 21. Temàtica dels casos que han estat objecte de consulta al CEA

Temàtica	Algunes consultes
Conflictes entre professionals	Conflicte entre treballadors. Discrepàncies entre professionals de l'equip d'infermeria pel tractament mèdic proposat. Presa de decisions en equip i visió global de la persona atesa
Ginecologia i Obstetrícia	Contracepció quirúrgica definitiva en dona jove. Reproducció assistida. Disfòria de gènere. Malalties de transmissió sexual. Dilemes a l'entorn de la sexualitat
Inici de la vida	Rebuig al tractament antibiòtic preparat. Interrupció voluntària de l'embaràs. Limitació de l'esforç terapèutic en neonatologia. Part al domicili en gestació d'alt risc
Salut mental	Protocol de clozapina. Presa de decisions en salut mental. Persona amb patologia psiquiàtrica, hèrnia abdominal gegant i ingesta repetida de cossos estranys. Tuteles
Fi de la vida	Dilemes ètics en l'atenció al final de la vida
Confidencialitat	Accés a la carpeta de la Meva Salut. Drets Arcopol. Control d'accés a la revisió d'històries clíniques. Traspàs de dades. La falsedat documental
Relació entre professional i pacient	Abusos de pacients. Agressions al personal. Maltractament d'un pacient envers una persona que treballa
Adequació	En la utilització de recursos, en el pla terapèutic, en la realització de proves diagnòstiques
Adequació de l'esforç terapèutic	En pacients en coma. En cirurgia

Temàtica	Algunes consultes
Capacitat i competència	De les persones amb problemes de salut mental, de la persona menor d'edat, en situacions d'urgències, de la persona malalta durant el procés de diagnòstic
Deontologia professional	Adherència dels professionals a la vacunació de la grip
Comunicació	Comunicació família-pacients. Discordança entre fills sobre la informació a donar als pares. Ocultació d'informació. Qualitat de la informació transmesa pel personal mèdic al pacient al final de la vida
Conflicte d'interessos	Públic i privat. Amb la indústria farmacèutica. Per coincidir assistència mèdica pública i privada en el mateix centre. Utilització de dades de la història clínica del servei públic de salut d'una persona en la medicina privada (buscant el seu benefici)
Rebuig al tractament	Per part del pacient competent. A la transfusió d'hemoderivats. Al tractament en el final de la vida. Al tractament per part de la família. En cirurgia. A la cirurgia de mama. D'un pacient amb discapacitat intel·lectual. A una amputació a un pacient amb lleugera demència. D'un pacient amb disfàgia
Discriminació	Conflictes ètnics/religiosos. Per discapacitat, per sexe (transsexualitat)
Consentiment informat	Conflicte perquè la signatura del CI pertany a una persona menor
Voluntats anticipades	Valorar l'elaboració del DVA per a una persona parcialment incapacitada amb curatela
Millora de les decisions	Decisions compartides. Conflictes sobre autonomia i presa de decisions. Desacord de la persona amb el tractament del seu metge
Gestió	La Direcció consulta sobre una reclamació d'un pacient. Llistes d'espera. Problemes per a l'alta quan determinats pacients i familiars no abandonen les unitats
Nutrició	Desacord en la col·locació d'una sonda percutània. PEG en pacient no incapacitat. Retirada de la nutrició enteral en una persona sense capacitat de decidir
Millora de l'atenció	Dissonàncies entre professionals de diferents àmbits assistencials. Millora del seguiment de l'evolució de pacients. No-maleficència envers l'autonomia de la família. Disparitat de criteris família/pacient. Proporcionalitat de les decisions clíniques. Valoració integral dels problemes de salut en el context dels pacients. Sedació durant la realització de proves diagnòstiques. Tracte a pacients i competències professionals
Altres	Diàlisi. Objeció de consciència. Medicació. Utilització de noves tecnologies no contrastades. Privilegi. Tractament de les restes humanes d'extremitats amputades, trompes de Fal·lopi. Tramitació de l'èxitus. Trasplantament creuat. Valoració d'estudis qualitatius

Percentatge de consultes en què s'ha seguit la recomanació del CEA

Aquest és un indicador que es va consensuar amb el grup que va elaborar els criteris de millora dels comitès d'ètica assistencial l'any 2014, però la possibilitat d'obtenir-lo de manera fiable és difícil. Per això el resultat que reflecteix la taula és subjectiu, que tant pot reflectir una sobrevaloració de la repercussió de la feina del CEA o pel contrari un cert desencís.

Taula 22. Percentatge de consultes en què s'ha seguit la recomanació del CEA

Percentatge de seguiment de les recomanacions del CEA	Nombre de CEAs
100	6
90	1
80	4
75	3
70	1
60	2
50	3
No es pot conèixer si se segueixen les recomanacions del CEA	6
No contesten	26

Avaluació de donants vius

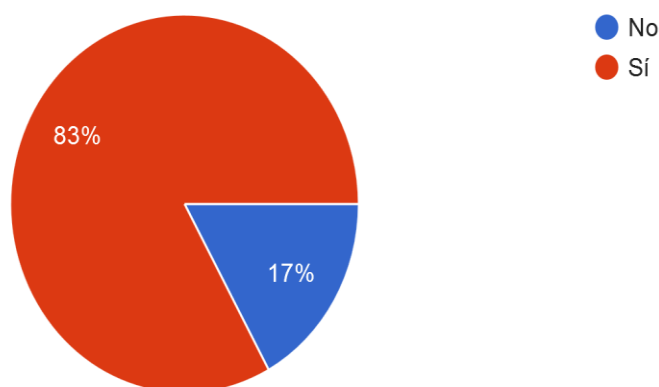
La legislació espanyola sobre trasplantament d'òrgans del Reial decret 2070/1999 estableix que és necessari un informe preceptiu del comitè d'ètica de l'hospital trasplantador en cas que qui faci la donació d'un òrgan sigui una persona viva. És l'única funció preceptiva que tenen els CEAs, el que vol dir, que condiciona l'extracció de l'òrgan a la decisió del CEA.

A Catalunya durant l'any 2018, 128 persones vives van donar òrgans per a trasplantaments. Els set hospitals involucrats disposen d'un CEA, però solament dos dels quatre que van aportar la memòria de la seva activitat reflecteixen aquesta activitat. Consta que es van avaluar donants que participaven en cadenes creuades de donació de ronyó i almenys dos casos de donacions altruistes. El nombre de sol·licituds rebutjades va ser baix. Els CEAs que aporten informació sobre aquesta activitat fan constar que per a cada cas es va redactar el corresponent dictamen que queda reflectit a la història clínica.

Participació en iniciatives que contribueixen a la humanització de l'atenció

Gràfic 16. CEAs que declaren participar en iniciatives que contribueixen a la humanització de l'atenció

53 respostes

Taula 23. Algunes iniciatives en què el CEA participa per fomentar la humanització de l'assistència

Algunes iniciatives que s'assenyalen per fomentar la humanització
Docència als residents de primer any sobre qüestions bàsiques de respecte a la intimitat i confidencialitat. Incidint en els aspectes de bioètica als estudiants en pràctiques de les ABS
Formació, sensibilització i recerca. Difusió de la disponibilitat del CEA per a l'ajuda a l'anàlisi de conflictes ètics assistencials. Iniciatives individuals de membres del CEA
Treball sobre els valors institucionals. Sessions periòdiques per treballar el significat dels valors en l'entorn assistencial. Treball per donar a conèixer el codi ètic de la institució
Anàlisi de l'acompliment de drets dels ciutadans en la pràctica quotidiana, intimitat, confidencialitat (elaboració de cartells sobre la confidencialitat). Elaboració de normes per controlar l'accés a les històries clíniques dels pacients
Respecte a la diversitat. Millora de la informació al pacient, mediació als Testimonis de Jehovà. Elaboració d'un protocol d'intimitat i confidencialitat. Guia de bases fonamentals en la relació assistencial. L'acollida i l'atenció en el Servei d'Urgències
Projecte de mortalitat d'urgències. Humanització de la UCI. Treball sobre les mesures restrictives i la bona pràctica en l'hospitalització. Millora de l'accessibilitat en la consulta
Impuls d'iniciatives centrades en les voluntats anticipades, en el respecte als pacients incapacitats, model de recuperació del pacient en les decisions compartides. En el model d'atenció centrada en la persona
Elaboració d'un pla estratègic (final de vida), una Guia d'actuació al final de la vida
Elaboració de models de consentiment informat
Participació en la Comissió de Millora de la Informació, el Tracte i el Benestar dels Pacients, o en la Comissió d'Humanització. Humanització del tracte del pacient a les consultes, en l'àrea maternoinfantil i la UCI
Iniciatives diverses com la creació d'un club de lectura com a eina estratègica en la humanització. Formació en l'ús de les noves tecnologies

Consideracions finals que fan els CEAs a les memòries

- Hi ha un moviment evident cap a la humanització de l'assistència, i això queda reflectit en la col·laboració cada vegada més estreta entre els comitès d'ètica i els serveis de qualitat dels hospitals.
- D'una altra banda, es detecten una sèrie de mancances que dificulten les tasques desenvolupades pels CEAs. D'una part, es fa menció bastant sovint al recanvi constant de membres. No tant en els càrrecs, que formen part dels CEAs durant un mínim de 5-10 anys. Per un costat, influeixen les jubilacions dels membres, per un altre, el compromís i el temps no reconeguts de l'esforç dels professionals fa que alguns membres s'acabin donant de baixa. Afortunadament sempre hi ha gent entusiasta que vol participar-hi.
- També s'intueix de les memòries la soledat dels CEAs. Es detecta molta feina individual de cada comitè, tant a l'hora d'organitzar cursos, com en l'elaboració de protocols. Crida l'atenció que, malgrat fer unes nou reunions anuals, la majoria de comitès necessiten convocar reunions extraordinàries per poder donar resposta sobretot a les consultes de casos pràctics. Malgrat un esforç important dels membres, i una bona valoració per part dels professionals, en general és una tasca poc reconeguda per la institució i els equips directius.
- Hi ha una dificultat bastant generalitzada i no resolta que és l'intent que sigui visible per la resta del personal de l'hospital. Costa molt fer difusió de la feina que es fa, i donar-se a conèixer, no només al centre on es treballa, sinó també a la ciutadania. Això és important també a l'hora de rebre consultes de casos clínics complexos. En un parell de CEAs es constata que la seva activitat està restringida a rebre consultes puntuals i a l'elaboració o revisió de consentiments informats i a alguns aspectes de la història clínica (control d'accés, digitalització, etc.).
- Hi ha diversos comitès que diuen que els seus vocals no han rebut cap formació específica, i que no tracten mai amb altres CEAs.
- L'activitat està limitada a les recomanacions sobre els consentiments informats i els fulls d'informació al pacient.
- Alguns diuen que el seu treball de revisió de documents creats per diferents comissions està motivat per passar l'acreditació de la Joint Commission.
- La tasca del CEA és absolutament voluntària, malgrat que han aconseguit hores alliberades i van molt desbordats.

- Es valora l'oportunitat d'incorporar al club de lectura LLEGIR PER SANAR com a eina que faciliti la humanització de l'activitat en l'àmbit sanitari, que contempla a les persones que s'atenen, als seus acompanyants i als professionals.
- Hi ha dificultat que arribin consultes, la majoria es deriven a través de l'assessoria jurídica sense tenir en compte el parer del CEA.
- Els vocals del CEA s'integren en representació en altres comissions comarcals de violència masclista, comitè de recerca com a referent d'ètica, comarcal de maltractament infantil.
- Estan convençuts sobre la utilitat de disposar d'un òrgan consultiu no vinculant, on poder deliberar sobre els conflictes ètics que cada dia són més freqüents en l'atenció a les persones i creuen que aquest comitè ha de ser un espai de referència, obert tant als professionals com als pacients.
- El Comitè d'Ètica Assistencial dedica una gran part de les seves hores a revisar protocols, guies i codis ètics i una altra part del temps a debatre les consultes que els arriben.
- Hi hauria d'haver una major difusió i sensibilització sobre les activitats que du a terme el CEA.
- La dinàmica del CEA es troba en un moment difícil que requereix de grans esforços d'imaginació i dedicació per motivar l'interès a participar-hi del personal assistencial.
- Crear una xarxa de relació amb la resta de comissions del centre, per tal d'autoavaluar el nivell de reconeixement del CEA entre la resta de professionals.

Annex 1. Comitès d'ètica assistencial acreditats pel Departament de Salut

	Comitè	Població	Contesten qüestionari	Fan memòria	Aporten memòria
1	CEA Hospital Universitari Mútua de Terrassa	Terrassa	Sí	Sí	Sí
2	CEA Hospital de Tortosa Verge de la Cinta	Tortosa	Sí	Sí	Sí
3	CEA Germanes Hospitalàries-Hospital Sant Rafael	Barcelona	Sí	Sí	No
4	CEA Hospital Vall d'Hebron- Parc Sanitari Pere Virgili	Barcelona	Sí	Sí	Sí
5	CEA Regió Sanitària de Lleida	Lleida	Sí	No	No
6	CEA Parc de Salut Mar	Barcelona	Sí	Sí	No
7	CEA Grup Mutuam	Barcelona	Sí	Sí	Sí
8	CEA Fundació Sanitària Mollet	Mollet del Vallès	Sí	Sí	Sí
9	CEA del Consorci Sanitari Integral	L'Hospitalet de Llobregat	Sí	Sí	Sí
10	CEA Fundació Sant Francesc d'Assís	El Masnou	Sí	No	No
11	CEA Consorci Sanitari de l'Alt Penedès	Vilafranca del Penedès	Sí	Sí	Sí
12	CEA Hospital Mare de Déu de la Mercè	Barcelona	Sí	Sí	Sí
13	CEA Badalona Serveis Assistencials	Badalona	Sí	Sí	Sí
14	CEA Benito Menni CASM	Sant Boi de Llobregat	Sí	Sí	Sí
15	CEA Hospital Maternoinfantil Sant Joan de Déu Barcelona	Esplugues de Llobregat	Sí	Sí	No
16	CEA Xarxa Sanitària i Social de Santa Tecla	Tarragona	Sí	Sí	Sí
17	CEA Hospital Universitari Dr. Josep Trueta de Girona	Girona	Sí	Sí	Sí
18	CEA-IAS Institut d'Assistència Sanitària	Salt	Sí	Sí	Sí
19	CEA Vallès Oriental Centre (CèAVOC)	Caldes de Montbui	Sí	Sí	Sí
20	CEA dels hospitals Dexeus, Quirón Barcelona, Teknon i El Pilar	Barcelona	Sí	No	No
21	CEA Fundació Congrés Català de Salut Mental	Barcelona	Sí	Sí	No
22	CEA Consorci Sanitari de Mataró	Mataró	Sí	Sí	Sí
23	CEA Clínica Universitària d'Odontologia de la Universitat Internacional de Catalunya (UIC)	Sant Cugat del Vallès	Sí	Sí	Sí
24	CEA Hospital Universitari Germans Trias i Pujol	Badalona	Sí	Sí	Sí
25	CEA Hospital Plató	Barcelona	Sí	No	No
26	CEA Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau	Barcelona	Sí	Sí	Sí
27	CEA Hospital Universitari Sagrat Cor	Barcelona	Sí	Sí	Sí
28	CEA Fundació Pere Mata Terres de l'Ebre	Amposta	Sí	Sí	Sí
29	CEA Consorci Hospitalari de Vic	Vic	Sí	Sí	Sí
30	CEA Parc Sanitari Sant Joan de Déu	Sant Boi de Llobregat	Sí	Sí	No
31	CEA Hospital d'Olot	Olot	Sí	Sí	No

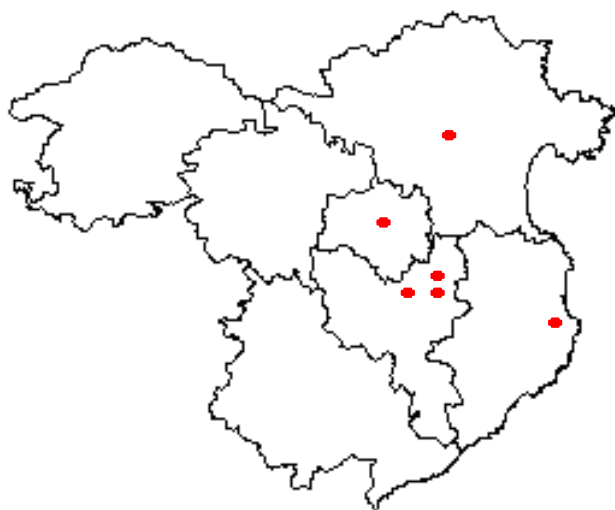
	Comitè	Població	Contesten qüestionari	Fan memòria	Aporten memòria
32	CEA ALTHAIA	Manresa	Sí	Sí	Sí
33	CEA Consorci Sanitari del Garraf	Sant Pere de Ribes	Sí	Sí	Sí
34	CEA Sant Pere Claver	Barcelona	Sí	No	No
35	CEA Serveis de Salut Integrats del Baix Empordà	Palamós	Sí	No	No
36	CEA Parc Taulí	Sabadell	Sí	Sí	Sí
37	CEA Gravida	Barcelona	Sí	Sí	Sí
38	CEA Hospital Clínic	Barcelona	Sí	Sí	Sí
39	CEA HU de Bellvitge, ICO H. de Viladecans	L'Hospitalet de Llobregat	Sí	No	No
40	CEA de l'Anoia	Igualada	Sí	Sí	Sí
41	CEA Centre d'Oftalmologia Barraquer	Barcelona	Sí	No	No
42	CEA d'Atenció Primària de l'ICS	Barcelona	Sí	Sí	No
43	CEA Hospital Sant Bernabé de Berga	Berga	Sí	No	No
44	CEA Consorci Sanitari de Terrassa	Terrassa	Sí	Sí	Sí
45	CEA Hospital Sagrat Cor de Martorell	Martorell	Sí	Sí	Sí
46	CEA Fundació Hospital Sant Joan de Déu	Martorell	Sí	Sí	Sí
47	CEA Hospital Comarcal Móra d'Ebre	Móra d'Ebre	Sí	Sí	Sí
48	CEA Institut Guttmann	Badalona	Sí	No	No
49	CEA Fundació Puigvert	Barcelona	Sí	Sí	Sí
50	CEA Territorial Camp de Tarragona	Tarragona	Sí	No	No
51	CEA Hospital de Granollers	Granollers	Sí	Sí	No
52	CEA Hospital Univ. Sant Joan de Reus	Reus	Sí	Sí	No
53	CEA d'Atenció Primària Sagessa	Reus	Sí	No	No
54	CEA Fundació SAR	Barcelona	No	No	No
55	CEA Hospital de Barcelona (SCIAS)	Barcelona	No	No	No
56	CEA Hospital de la Santa Creu - Tortosa	Tortosa	No	No	No
57	CEA Hospital de l'Esperit Sant	Santa Coloma de Gramenet	No	No	No
58	CEA Hospital General de Catalunya	Sant Cugat del Vallès	No	No	No
59	CEA Serveis Assistencials Amposta	Amposta	No	No	No
60	CEA Fundació Salut Empordà *	Figueres	No	No	No
61	CEA BCN Salut Mental *	Barcelona	No	No	No
	Total	61	53	41	32

* Acreditats durant els anys 2018 i 2019

Annex 2. CEAs acreditats pel Departament de Salut segons les regions sanitàries

Regió Sanitària Girona

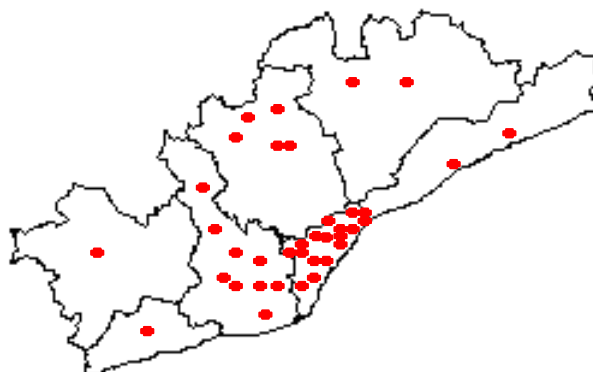
La Regió Sanitària Girona té cinc comitès d'ètica assistencial acreditats. I es té constància també d'un grup que pertany a l'Hospital de Figueres, encara que aquest no està acreditat com a tal.

COMITÈS D'ÈTICA ASSISTENCIAL	POBLACIÓ
Hospital Universitari de Girona Doctor Josep Trueta	Girona
Corporació Serveis de Salut Integrats Baix Empordà (SSIBE)	Palamós
Institut d'Assistència Sanitària (IAS)	Salt
Hospital Sant Jaume d'Olot	Olot
Fundació Salut Empordà	Figueres

Regió Sanitària Barcelona

A la Regió Sanitària Barcelona hi ha 42 comitès d'ètica assistencial acreditats, 19 dels quals estan en institucions de la ciutat de Barcelona.

COMITÈS D'ÈTICA ASSISTENCIAL	POBLACIÓ
Badalona Serveis Assistencials	Badalona
Hospital Universitari Germans Trias i Pujol	Badalona
Institut Guttmann. Hospital de Neurorehabilitació	Badalona
Centre d'Oftalmologia Barraquer	Barcelona
Hospital Plató	Barcelona
Corporació Sanitària Clínic	Barcelona
Fundació Congrés Català de Salut Mental	Barcelona
CEA d'Atenció Primària de l'ICS	Barcelona
Fundació Puigvert-luna	Barcelona
Fundació SAR	Barcelona
Hospital de Barcelona (SCIAS)	Barcelona
Hospital de la Santa Creu i Sant Pau	Barcelona
Hospital Universitari Sagrat Cor	Barcelona
Hospital Sant Rafael Germanes Hospitalàries Sagrat Cor	Barcelona
Hospital Vall d'Hebron- Parc Sanitari Pere Virgili	Barcelona

Institut Municipal d'Assistència Sanitària (IMAS)	Barcelona
MUTUAM	Barcelona
Fundació Pere Claver	Barcelona
CEA BCN Salut Mental	Barcelona
Hospitals Dexeus, Quirón Barcelona, Teknon i El Pilar	Barcelona
Gravida	Barcelona
Hospital Mare de Déu de la Mercè	Barcelona
CEA del Vallès Oriental Central	Caldes de Montbui
Fundació Sant Francesc d'Assís	El Masnou
Hospital Sant Joan de Déu	Esplugues de Llobregat
Hospital de Mollet	Mollet
Fundació Hospital Asil de Granollers	Granollers
Hospital Universitari de Bellvitge	L'Hospitalet de Llobregat
Hospital Sagrat Cor. S. Salut Mental de Martorell	Martorell
Hospital Sant Joan de Déu de Martorell	Martorell
Consorci Sanitari del Maresme	Mataró
Corporació Sanitària Parc Taulí	Sabadell
Benito Menni-Germanes Hospitalàries del Sagrat Cor	Sant Boi de Llobregat
Parc Sanitari Sant Joan de Déu - Serveis de Salut Mental	Sant Boi de Llobregat
Hospital General de Catalunya	Sant Cugat del Vallès
Clínica Universitària d'Odontologia	Sant Cugat del Vallès
Consorci Sanitari Integral	Sant Joan Despí
Hospital Residència Sant Camil	Sant Pere de Ribes
Hospital de l'Esperit Sant	Santa Coloma de Gramenet
Consorci Sanitari de Terrassa	Terrassa
Hospital Mútua de Terrassa	Terrassa
Consorci Sanitari de l'Alt Penedès	Vilafranca del Penedès

Regió Sanitària Terres de l'Ebre

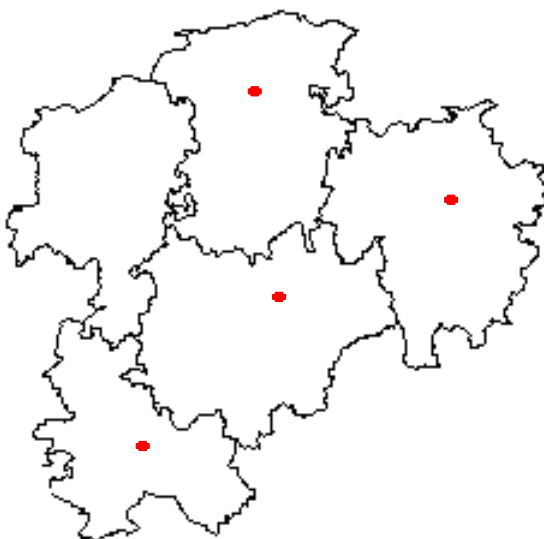
La Regió Sanitària Terres de l'Ebre té quatre comitès d'ètica assistencial acreditats.

COMITÈS D'ÈTICA ASSISTENCIAL	POBLACIÓ
Serveis Assistencials Amposta	Amposta
Fundació Pere Mata Terres de l'Ebre	Amposta
Hospital Comarcal de Móra d'Ebre	Móra d'Ebre
Hospital de la Santa Creu - Centre Sociosanitari	Jesús (Tortosa)
Hospital de Tortosa Verge de la Cinta	Tortosa

Regió Sanitària Catalunya Central

La Regió Sanitària Catalunya Central té quatre CEAs.

COMITÈS D'ÈTICA ASSISTENCIAL	POBLACIÓ
Hospital Comarcal de Sant Bernabé	Berga
Fundació Althaia - Xarxa Assistencial de Manresa	Manresa
Hospital General de Vic	Vic
CEA de l'Anoia	Igualada

Regió Sanitària Lleida

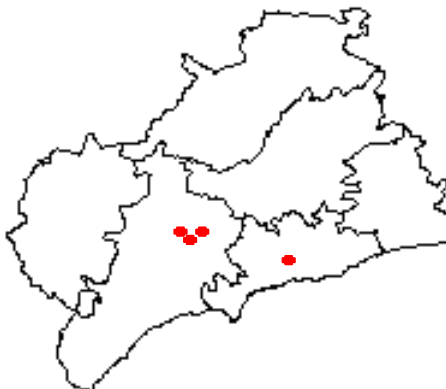
A la Regió Sanitària Lleida només hi ha un CEA acreditat, que és el de l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova de Lleida.

COMITÈS D'ÈTICA ASSISTENCIAL	POBLACIÓ
Hospital Universitari Arnau de Vilanova	Lleida

Regió Sanitària Camp de Tarragona

La Regió Sanitària Camp de Tarragona té quatre comitès d'ètica assistencial acreditats.

COMITÈS D'ÈTICA ASSISTENCIAL	POBLACIÓ
CEA d'Atenció Primària del Grup Sagessa	Reus
Hospital Universitari Sant Joan de Reus	Reus
CEA Xarxa Sanitària i Social de Santa Tecla	Tarragona
Territorial Camp de Tarragona	Tarragona

Regió Sanitària Alt Pirineu i Aran

Encara que hi ha constància que al voltant de l'Hospital del Pallars i de la Fundació Sant Hospital de la Seu d'Urgell hi ha dos grups promotors, actualment no estan acreditats.

ⁱ MAAIKE, M.; HAAN, JELLE; VAN GURP, L. P.; SIMONE, M.; NABER AND GROENEWOUD, STEF A. *Impact of moral case deliberation in healthcare settings: a literature review*. BMC Medical Ethics, 2018 19:85 <https://bmcomedethics.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12910-018-0325-y>